

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

CHARLES BELFOURE

**ARHITECTUL
PARIZIAN**

Traducere din limba engleză
ALEXANDRU MANIU / GRAAL SOFT

1

Lucien Bernard coti pe strada Boétie și aproape se ciocni de bărbatul care venea în fugă din direcția opusă. Distanța dintre cei doi fu atât de mică, încât Lucien îi simți parfumul.

În clipa în care își dădu seama că era același parfum pe care îl folosea și el, L'Eau d'Aunay, se auzi o bubuitură puternică. Lucien se întoarse. Doi metri mai încolo, bărbatul zăcea întins pe caldarâm, iar sângele țâșnea din ceafa lui pleșuvă de parcă cineva îi răsucise un robinet în creier. Firicelul purpuriu se scurse iute pe grumaz în jos, peste gulerul alb apretat și în cele din urmă pe sacoul elegant, preschimbând bleumarinul acestuia într-un violet-închis.

Parisul fusese martor la multe crime în cei doi ani de ocupație germană, începând din 1940, dar era pentru prima oară când Lucien vedea un cadavru în carne și oase. Spre surprinderea lui, nu trupul în sine îl fascina, ci culoarea petei de pe costum. La atelierele de pictură din liceu făcuse nenumărate exerciții plictisitoare cu paleta de culori. Iată, dinaintea lui, dovada bizară că din roșu și albastru se obține într-adevăr violet.

-Nu mișca!

Un ofițer german cu un Luger albastru metalizat se apropie în fugă de el, urmat de doi soldați înalți, care-și ațintiră numaiedecât pistoalele-mitralieră spre Lucien.

-Nici un pas, nemernicule, dacă nu vrei să zaci lângă amicul tău! rosti ofițerul.

Lucien era înlemnit de spaimă, și nu s-ar fi clintit nici dacă ar fi vrut.

Ofițerul se duse să cerceteze cadavrul, apoi se apropie cu pas domol de Lucien, de parcă urma să-i ceară un foc. Bărbatul avea în jur de treizeci de ani, nas acvilin elegant și ochi căprui-închis, deloc arieni, care priveau adânc în ochii de un albastru-cenușiu ai lui Lucien. Lucien se pierdu cu firea. La scurtă vreme după cucerire, francezii redactaseră câteva broșuri privind comportamentul față de nemți. Fii respectuos, păstrează distanța, nu vorbi cu ei și, mai presus de toate, evită contactul vizual. În regnul animal, a te uita direct în ochii cuiva reprezintă o formă de agresiune. Dar Lucien era forțat să încalce această regulă, căci ofițerul îl privea de la o distanță de două palme.

- Nu e amicul meu, rosti Lucien cu glas scăzut.

Fața neamțului se deschise într-un rânjet larg.

- Jidanul nu mai e amicul nimănui, rosti ofițerul, care purta uniformă de maior în Waffen-SS.

Cei doi soldați râseră.

Deși groaza pusese stăpânire pe el, mai să se scape în pantalonii, Lucien știa că trebuia să acționeze iute pentru a nu împărtăși soarta nefericitului care zăcea pe caldarâm. Trase ușor aer în piept, ca să-și adune puterile și gândurile. Unul dintre cele mai stranii aspecte ale Ocupației era felul politicos și agreeabil în care se purtau nemții cu supușii lor francezi. Ba chiar uneori le cedau bătrânilor locul în metrou.

Lucien încercă o tactică similară.

- Glonțul înfipt în scăfârlia domnului vă aparține cumva? întrebă el.

- Da. Un singur foc, rosti maiorul. Dar nu-i mare ispravă. Evreii nu-s foarte atletici. Sunt atât de înceți, încât e o nimica toată să-i nimerești.

Maiorul îl buzunări pe împușcat și scoase un portofel elegant din piele de crocodil, pe care-l vârî în buzunarul lateral al tunicii sale negre-verzui. Apoi zâmbi spre Lucien.

- Îți mulțumesc totuși că-mi apreciezi precizia.

Lucien se simți brusc ușurat: nu-i sunase încă ceasul.

- Pentru puțin, domnule maior.

Ofițerul se ridică în picioare.

- Poți să-ți vezi mai departe de drum, dar îți sugerez să mergi întâi la toaletă, rosti el cu preocupare în glas, ațintind un deget înmănușat spre umărul drept al sacoului cenușiu purtat de Lucien. Mi-e teamă că te-am murdărit. Mizeria s-a împrăștiat pe tot spatele. Apropo, îmi place mult sacoul dumentale. Aș dori să știu numele croitorului.

Lucien își întoarse privirea și zări mici pete de roșu pe umăr. Ofițerul scoase un stilou și un carnețel maroniu.

- Monsieur. Croitorul dumentale?

- Millet. Pe strada Mogador.

Lucien auzise de vestita pedanterie germană. Ofițerul notă numele și adresa, apoi vârî carnețelul în buzunarul de la pantaloni.

- Îți mulțumesc. Nimeni nu-și poate măsura măiestria cu croitorii francezi, nici măcar englezii. Dacă stau să mă gândesc, francezii ne depășesc în toate artele. Chiar și noi, germanii, recunoaștem superioritatea netă a culturii galice asupra culturii teutone - în orice domeniu, exceptând arta războiului, firește.

Ofițerul izbucni în râs, iar soldații îi ținură isonul.

Lucien le urmă exemplul și râse din toată inima. După ce râsetele se potoliră, maiorul îi adresă un salut scurt.

- Nu vă mai rețin, monsieur.

Lucien înclină din cap și o luă din loc. Când se depărtă suficient, rosti în șoaptă „nemți împuțiți“ și își continuă drumul fără grabă. Fuga pe străzile Parisului echivala cu o condamnare la moarte, așa cum aflase pe pielea lui bietul om care zăcea întins pe caldarâm. Crima îl înspăimântase, dar moartea bărbatului nu îl mâhnise, își dădu el seama. *Trăia*, iar asta era tot ce conta. Lipsa de compasiune pentru semenii lui îl îngrijora. Însă nu era de mirare: crescuse într-o familie unde compasiunea lipsise cu desăvârșire.

Tatăl său, un geolog cu studii superioare și oarecare prestigiu, privise viața ca pe o competiție sălbatică, nedeosebindu-se cu nimic de țărani neștiutori de carte. Când nenorocirea îi lovea pe alții, vorba lui era: „Ghinion! Mai bine pe el decât pe mine“. Din câte se pare, răposatul profesor Jean-Baptiste Bernard nu-și dăduse seama niciodată că semenii săi, inclusiv

soția și copiii, aveau sentimente. Își revărsase iubirea și afecțiunea asupra obiectelor inanimite – roci și minerale din Franța și din colonii – și avea pretenția ca și cei doi fii ai săi să fie mistuiți de aceeași pasiune. La o vârstă la care majoritatea copiilor nu știu să citească, Lucien și fratele său mai mare, Mathieu, memoraseră deja denumirile tuturor rocilor sedimentare, vulcanice și metamorfice din cele nouă regiuni geologice ale Franței.

Tatăl lor îi verifica la cină, punându-i să numească rocile așezate pe masă. Orice greșală era aspru pedepsită: într-o seară, Lucien nu recunoscuse bertrandita, o rocă din familia silicaților, astfel că tatăl lui îl obligase să-și vâre piatra în gură, ca să n-o mai uite vreodată. Gustul amar al bertranditei îi rămăsese bine întipărit în memorie.

Își urâse tatăl, dar acum se întreba dacă nu cumva îi semăna mai mult decât ar fi fost dispus să recunoască.

Lucien își continuă drumul prin arșița amiezii de iulie, înălțându-și privirile la clădirile placate cu calcar (rocă sedimentară din familia carbonaților de calciu), cu minunate temelii rustice, ferestre înalte conturate în piatră și balcoane cu balustrade din fier forjat, susținute pe console de piatră sculptată. Pe alocuri, ușile masive ale blocurilor erau deschise, iar în curțile interioare se jucau copii, amintindu-i de propria copilărie. O pisică alb cu negru îi arunca priviri somnoroase de la fereastra joasă a clădirii.

Lucien adora toate clădirile din Paris, orașul său natal, cel mai frumos oraș din lume. În tinerețe, străbătuse Parisul în lung și-n lat, admirând monumentele, colindând bulevardele întinse, dar și străduțele sau ulițele mizere din cartierele sărăcăcioase. Citea istoria orașului în zidurile clădirilor. Dacă nemțălăul ăla împuțit ar fi greșit ținta, duse ar fi fost minunatele clădiri, plimbările pe străzile pavate, precum și aromele îmbietoare din dreptul brutăriilor.

Puțin mai jos, pe strada Boétie, vânzătorii așteptau în spațele ferestrelor prăvăliilor – suficient de departe pentru a nu fi zăriți din stradă, însă destul de aproape să vadă o crimă. Un bărbat corpulent îi făcu semn din pragul Café d'Été. Când

Respect pentru oameni și cărți

ajunse în fața ușii, bărbatul, care părea să fie proprietarul cafenelei, îi înmână un prosop umed.

-Toaleta e în spate, rosti el.

Lucien îi mulțumi și înaintă spre fundul localului. Era o cafenea tipic pariziană, îngustă, pardosită cu dale în alb și negru, cu măsuțe înșirate de-a lungul unui perete vizavi de barul prost aprovizionat. Ocupația reușise o ispravă de neînchipuit în Paris: îl lipsise pe francez de nevoile sale elementare: țigările și vinul. Dar cafeneaua era atât de adânc înrădăcinată în existența lui, încât Lucien mergea acolo zilnic să fumeze țigări făcute din ierburi și să bea o poșircă îndoită cu apă pe post de vin. Mușterii cafenelei, care asistaseră probabil la cele petrecute, amuțiră și își coborâră privirile în pahare când Lucien trecu pe lângă ei, de parcă fusese contaminat de contactul cu trupele germane. Lucien își aminti un episod similar, când cinci militari germani dăduseră buzna într-o cafenea. O tăcere mormântală se lăsase brusc în local, de parcă cineva acționase butonul de oprire al unui aparat de radio. Soldații părăsiseră numaidecât cafeneaua.

În toaleta insalubră, Lucien dezbracă sacoul și începu să-l curețe. Câțiva stropi de sânge de mărimea bobului de mazăre erau presărați pe spatele costumului, și unul pe mânecă. Înmuie prosopul în apă rece și încercă să șteargă sângele evreului, dar petele nu ieșiră de tot. Asta îl scoase din sărite, căci era singurul lui costum de afaceri prezentabil. Lucien, un tânăr chipeș, înalt, cu păr castaniu, cârlionțat și des, era destul de scrupulos în privința ținutei vestimentare. Soția lui, Celeste, se pricepea însă la lucruri practice și urma, probabil, să curețe temeinic sângele de pe sacou. Se dădu îndărăt și se uită în oglinda atârnată deasupra chiuvetei, pentru a se asigura că nu avea urme de sânge pe față sau în păr, apoi privirea îi căzu subit pe ceas și își dădu seama că mai avea zece minute până la întâlnire. Îmbracă la loc sacoul și aruncă prosopul mânjit în chiuvetă.

Când ieși în stradă, ochii îi fugiră spre colțul unde fusese ucis evreul. Nemții dispăruseră cu tot cu cadavru, lăsând în urma lor o baltă de sânge. Erau incredibil de eficienți. Francezii s-ar fi strâns în jurul cadavrului, sporovăind și pufăind țigări. Leșul ar fi înțepenit până să-l ridice careva din stradă.

Lucien începu să alege, dar se stăpâni iute și-și continuă deplasarea în pas vioi. Nu suporta să întârzie, dar nici n-avea de gând să se aleagă cu vreun glonț în ceafă din cauza obsesiei sale pentru punctualitate. Monsieur Manet avea să înțeleagă. Totuși, se întrevedea o oportunitate de lucru, și nu voia să facă impresie proastă.

Lucien învățase încă de tânăr că arhitectura era un amestec de artă și afaceri, și că oportunitatea oferită de un client nou nu trebuia privită ca o chestiune izolată, ci ca începutul unei colaborări îndelungate. Iar aceasta se anunța foarte promițătoare. Omul cu care-și dăduse întâlnire, Auguste Manet, era proprietarul unei uzine, care până la izbucnirea războiului fabricase motoare pentru Citroën și pentru alți producători de automobile. Înainte de a se întâlni cu cineva pentru prima oară, Lucien se interesa mereu de situația financiară a clientului, iar monsieur Manet se scâldea în bani. Bani cu vechime, provenind dintr-o familie distinsă, cu origini străvechi. Manet își încercase norocul în industrie, o ocupație disprețuită de aristocrați. În accepțiunea lor, banii proveniți din afaceri erau murdari, nedemni de statutul lor. Dar Manet se specializase în producția de motoare și sporise averea familiei de o sută de ori, profitând de pe urma isteriei automobiliste.

Manet se afla într-o situație excelentă pentru a furniza servicii nemților pe perioada Ocupației. Exodul începuse înainte chiar de invazia din mai 1940, când milioane de oameni se refugiaseră în sudul țării, căutând să scape de primejdie. Mulți industriași încercaseră, fără sorți de izbândă, să-și mute întreaga producție industrială în sud, cu tot cu muncitori. Dar Manet își păstrase cumpătul și rămăsese pe loc în mijlocul acestei isterii, astfel că fabricile sale erau neatînse.

În mod normal, economia țării învinse era pusă pe butuci, dar Germania continua războiul. Drept urmare, avea nevoie de arme în luptele purtate cu rușii pe Frontul de Est, iar întreprinderile franceze corespunzătoare primeau contracte pentru fabricarea de armament. Inițial, afaceriștii francezi văzuseră în cooperarea cu forțele de ocupație un act de trădare, dar puși în fața alegerii de a da întreprinderile pe mâna nemților, fără nici o despăgubire, sau de a onora contractele

Respect pentru oameni și cărți

oferite de aceștia, francezii, pragmatici, optaseră pentru a doua variantă. Lucien ar fi pus rămașag că Manet era un om pragmatic și că fabrica armament pentru Luftwaffe sau pentru Wehrmacht. Iar asta însemna noi spații de producție, pe care Lucien putea să le proiecteze.

Înainte de izbucnirea războiului, când urma să întâlnească un client nou, Lucien se îmbăta cu perspectiva succesului, mai ales dacă noul client era bogat. Acum se străduia să-și țină imaginația în frâu și să fie mai pesimist. Speranțele sale fuseseră spulberate de fiecare dată în ultima vreme. În 1938, de pildă, când se apucase de proiectarea unei prăvălii pe strada Tour d'Auvergne, clientul falimentase brusc din cauza unui divorț. Mai era și proprietarul conacului din Orléans, arestat pentru delapidare. Pe perioada războiului, trebuia să se mulțumească cu orice slujbă mărunță.

Lucien aproape că dăduse uitării pățania cu evreul, și avea deja în minte schița unei fabrici adecvate pentru producerea oricărui tip de armament. O luă pe bulevardul Marceau și zâmbi, așa cum zâmbea mereu când se gândea la un proiect nou.

de metal. Chiar și cu tava de apă deasupra ei, auzise zarva pe care o făceau soldații întorcând căsuța cu susul în jos și spărgând pereții și tavanul în căutarea ei. Nu-i venea să creadă că tot acel efort era pe seama ei. Poate căutau totuși pe altcineva.

Nemții intrară în bucătărie și răsturnară masa uriașă, care se prăvăli cu zgomot la podea, făcând-o pe Juliette să tremure de frică. Tropotul cizmelor la câțiva centimetri deasupra ei era insuportabil. Ca să nu izbucnească în urlete, fu nevoită să-și înfișă pumnul în gură. Adâncitura de sub gura de scurgere îi oferea suficient spațiu cât să stea cu brațele în jurul trupului, însă avea doar un metru și jumătate adâncime, forțând-o să stea ghemuită pe o pernă. Însăpăimântată de-a binelea, închise ochii și își duse genunchii la piept, ghemuindu-se în poziția fetusului și tremurând din toate încheieturile.

Faptul că toate acestea se întâmplaseră din senin o zdruccinase complet. Șederea ei în căsuța aceea confortabilă fusese plăcută, aproape ca un concediu permanent, infinit mai agreabilă decât traiul din cușca leilor. Încă se minuna cât noroc avusesse să descopere acest loc. Iar acum urma să moară. Zgomotul și vântuleala păreau să nu se mai sfârșească, iar soldații tropăiau întruna pe gura de scurgere. Juliette își lăsă mâinile moi și începu să plângă. Cu un efort supraomnesc își înăbuși imboldul de a țâșni în picioare și de-a izbi tava de deasupra cu creștetul capului, azvârlind-o cât colo și băgându-i în spereț pe soldați. Avea de gând să zbiere: „Aici sunt, naziști afurisii! Ucideți-mă ca să încheiem odată toată tăărășenia”.

Dar tocmai atunci simți o mișcare în pântec, urmată de alta. Juliette își pipăi pântecul dezvelit. Unde naiba-i stătea capul? „În mine trăiește un om de știință”, își spuse ea, „care are nevoie de ajutorul și de îndrumarea mea.” Bucuria de a-i oferi pruncului ei primul microscop. Clipa în care avea să absolute magna cum laude. Iar peste patruzeci de ani urma să meargă la Stockholm, când Marie sau Pierre avea să câștige Premiul Nobel. Viitorul se anunța atât de luminos. Surâse și hotărî să nu se predea în ruptul capului ticăloșilor de naziști. Juliette nu avea nici cea mai mică intenție să-și încheie socotelile cu viața.

Apoi deveni brusc conștientă că toată larva din jur ămuțise. Își înălță ochii către tava de sub scurgere, de parcă prin ea ar fi putut vedea drept în bucătărie. După un sfert de oră în care nu auzi nici un zgomot, își spuse că nemții se lăsaseră păgubași. Manet îi spusesse să aștepte o oră până să iasă din ascunzătoare. Însă tocmai atunci, simți, vag, miros de fum. De la o clipă la alta, mirosul devenea tot mai puternic. Fără să mai stea pe gânduri, Juliette se răsuți și se târî cu capul înainte prin deschizătura tunelului ce pornea din adâncul ascunzătorii. Tunelul măsură numai jumătate de metru în diametru, astfel că Juliette și rucsacul ei de-abia încăpeau în el. Având grijă să nu atingă pământul reavăn cu burta, înaintă târâș-grăpiș prin bezna tunelului de douăzeci de metri, ca o cârtiță turbată. O forță uriașă, nevăzută, o propulsă înapoi te ca pe o săgeată. Pământul negru i se lipea de mâini și de haine. Se temea că tunelul se va surpa dintr-o clipă în alta, îngropând-o de vie. Atât de aproape de izbăvire, și, totuși, condamnată la moarte. Dar pe măsură ce înainta, observă că tunelul era bine construit, prevăzut cu scânduri de susținere deasupra și pe lateral. Când zări luminița de la capăt, zâmbi, dar, pe măsură ce se apropia de ieșire, o cuprinsese teama că nemții o așteptau deja afară. Oare gloanțele aveau să o ucidă pe loc, sau avea să indure o moarte lentă și dureroasă?

Dis-de-dimineată, fumul încă se înălta din ruinele casei pe când oamenii lui Schlegal scormoneau printre dărâmături. Când Schlegal ajunse, două ore mai tâziu, la fața locului, Bruckner îl informă că nu descoperise nici un cadavru. Schlegal le ordonă de îndată oamenilor să se împrăștie și pași printre ruine. Mai că se aștepta să dea peste un cadavru carbonizat, dar nu găsi nimic. Ajunse în locul unde nu demult fusese bucătăria și aprinse o țigară. Stinse chibritul și-l aruncă în ceea ce părea a fi o gură de scurgere. Ceva însă nu era în regulă cu scurgerea. Sub grilaj se zărea o tavă de metal, puțin adâncă și goală. Schlegal aruncă țigara, apoi ingenunche și trase grilajul, care era prins de tavă. Dedesubt se căsca o gaură întunecată. Colonelul puse grilajul deoparte, își scoase chipul și își băgă capul în gaură. Apoi aprinse un chibrit și în lumina